

Інформаційна довідка
щодо проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих
актів України щодо захисту прав працівників на зарахування до
страхового стажу періодів роботи, за які з вини роботодавця
не сплачено єдиний внесок»
*(реєстр. № 15319 від 11.06.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці викладено результати аналізу проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав працівників на зарахування до страхового стажу періодів роботи, за які з вини роботодавця не сплачено єдиний внесок» (реєстр. № 15319 від 11.06.2026). Проаналізовано пропозиції змін до низки законів України щодо гарантій зарахування до страхового стажу періодів роботи, за які з вини роботодавця не сплачено єдиний внесок. Наведено правові підходи щодо врегулювання цього питання в національному законодавстві окремих держав-членів Європейського Союзу (Німеччини, Франції).*

***Ключові слова:** єдиний соціальний внесок (ЄСВ), пенсія, Пенсійний фонд України, працівник, роботодавець, система пенсійного забезпечення, страховий стаж.*

Вступ

В умовах війни в Україні ефективність і стабільність пенсійного забезпечення населення мають критично важливе значення. Це гарантує громадянам безперервне отримання виплат на основі набутого страхового стажу, попри економічні труднощі. При цьому обов'язковою умовою для набуття права на пенсію є сплата до системи загальнодержавного соціального страхування єдиного соціального внеску¹ (далі – ЄСВ). Повнота і регулярність сплати ЄСВ є вирішальною умовою для призначення всіх видів пенсій в Україні (за віком, по інвалідності чи у зв'язку з втратою годувальника), оскільки безпосередньо впливає на формування страхового стажу, від якого залежить право виходу на пенсію в певному віці, і на визначення розміру майбутньої пенсії.

За таких умов законодавчі ініціативи щодо оновлення пенсійного законодавства України у питанні встановлення законодавчих гарантій обліку страхового стажу на користь працівника, на нашу думку, є актуальними та своєчасними.

Основна частина

Проєкт Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав працівників на зарахування до страхового стажу періодів роботи, за які з вини роботодавця не сплачено єдиний внесок» (реєстр. № 15319 від 11.06.2026)² (далі – законопроєкт) спрямований на вдосконалення національного законодавства щодо пенсійного забезпечення. Відповідно до

¹ Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 20.04.2015 № 449 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 21.12.2020 № 790). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0508-15#Text>

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав працівників на зарахування до страхового стажу періодів роботи, за які з вини роботодавця не сплачено єдиний внесок : Проєкт Закону України (реєстр. № 15319 від 11.06.2026). Картка законопроєкту. Вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/70182>

пояснювальної записки метою законопроекту є закріплення права працівника на зарахування періодів роботи до страхового стажу незалежно від того, чи перерахував роботодавець ЄСВ, за умови підтвердження перебування особи у трудових відносинах та нарахування їй заробітної плати.

Законопроектом пропонується внести зміни до частини першої статті 24 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»³ та доповнити статтю 25 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»⁴ новою частиною. Зміни передбачають, що періоди роботи, за які роботодавець не сплатив ЄСВ, будуть гарантовано включатися до страхового стажу працівника. Підставою для включення стажу стануть відомості з Реєстру застрахованих осіб (факт нарахування зарплати). Також посилюються зобов'язання Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) щодо першочергового вжиття заходів примусового стягнення заборгованості зі сплати ЄСВ із роботодавців.

Задля аргументації зазначених пропозицій у пояснювальній записці наводяться відповідні положення законодавства України, а також судова практика. Зазначимо, що пенсійне законодавство України, зокрема, положення статті 24 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та частини першої статті 4, пункту 1 частини другої статті 6, статті 9 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» покладають обов'язок нараховувати та сплачувати ЄСВ за найманих працівників на роботодавця, який діє як страхувальник відносно працівника – застрахованої особи. Отже, із законодавчих положень випливає, що несплата роботодавцем ЄСВ не може позбавити працівника права на зарахування відповідного періоду до страхового стажу. Проте, до страхового стажу особи не зараховуються періоди, за які не були сплачені внески ЄСВ, без відповідного судового рішення.

Верховний Суд стоїть на позиції, відповідно до якої несплата роботодавцем ЄСВ за умови фактичного нарахування заробітної плати не може бути підставою для позбавлення працівника права на зарахування відповідного періоду до страхового стажу⁵ (наприклад, справи № 242/65/17⁶, № 242/4793/16-а⁷). Сутність цієї позиції полягає у тому, що працівник (застрахована особа) не несе відповідальності за неналежне виконання роботодавцем (страхувальником) обов'язку щодо нарахування та сплати ЄСВ. За таких умов ненарахування та несплата страхувальником ЄСВ за позивача у спірні періоди не може бути підставою для неврахування при призначенні застрахованій особі пенсії. Тому, у

³ Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>

⁴ Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>

⁵ Суд зобов'язав зарахувати до стажу періоди роботи без сплати ЄСВ роботодавцем. URL: https://pensiya.in.ua/ua/index.php?route=blog/article&blog_category_id=81&article_id=587

⁶ Ухвала Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 25.09.2018 у справі № 242/65/17. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kas_vp_vid_25_09_2018_roku_u_spravi_242_65_17/

⁷ Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду по справі № 242/4793/16-а від 22.11.2018, про визнання дій неправомірними та зобов'язання здійснити перерахунок пенсії. URL: <https://iplex.com.ua/doc.php?regnum=78022548>

разі підтвердження записами у трудовій книжці таких періодів роботи, вони підлягають зарахуванню до стажу незалежно від сплати внесків роботодавцем.

Пропоновані новації заслуговують на увагу, однак ними не враховано такі аспекти.

По-перше, прийнято законодавчі зміни, спрямовані на визначення спеціальних механізмів щодо обліку страхового стажу, які посилюють соціальні гарантії працівника у цьому питанні. Так, Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо підтвердження страхового стажу»⁸ (набирає чинності 02.08.2026) передбачено (Рис. 1):

Рис. 1.

По-друге, у пояснювальній записці до законопроекту зазначається, що «прийняття цього Закону не потребуватиме додаткових видатків із Державного бюджету України». Проте, фінансування пенсійних виплат здійснюється ПФУ, бюджет якого затверджується урядом з урахуванням обсягів, визначених законом про Державний бюджет України на відповідний рік. Очевидно, що зміна принципів нарахування пенсій та зобов'язання держави щодо зарахування до стажу періодів роботи незалежно від сплати роботодавцем обов'язкових внесків, за умови підтвердження перебування особи у трудових відносинах та

⁸ Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» щодо підтвердження страхового стажу: Закон України від 09.04.2026 № 4851-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4851-IX#Text>

нарахування їй заробітної плати, впливатимуть на показники витратної частини бюджету в бік їх збільшення. Такий висновок обумовлюється декількома факторами: пенсійні виплати формуються з надходжень від ЄСВ, солідарна пенсійна система України натеper є дефіцитною та потребує значних дотацій із загального фонду державного бюджету, стягнення заборгованості з роботодавця (особливо в умовах банкрутства чи складного фінансового стану бізнесу у воєнний чи післявоєнний періоди) є тривалим процесом. Пенсійні ж виплати особам починають здійснюватися одразу після досягнення пенсійного віку та набуття необхідного стажу. За таких умов та відповідно до частини третьої статті 91 Регламенту Верховної Ради України⁹, у разі внесення законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету (надходжень бюджету та / або витрат бюджету), суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний надати фінансово-економічне обґрунтування (відповідні розрахунки).

У цьому контексті доречним, на нашу думку, є досвід щодо врегулювання цього питання в національному законодавстві окремих держав-членів Європейського Союзу, які практикують спільну відповідальність роботодавця та працівника у питанні сплати пенсійних внесків. Наприклад, у **Франції** розподіл сплати пенсійних внесків, які є частиною внесків на соціальне страхування, не є фіксованим та коригується щорічно 01 січня, але зазвичай поділяється у співвідношенні приблизно 60 % для роботодавця та 40 % для працівника. Загальна сума внесків (базові + додаткові) зазвичай перевищує 25 % від валової заробітної плати, де частка роботодавця становить більшу частину цих витрат. Так, ставка внеску для обмеженого базового пенсійного забезпечення на 2025 рік становила 15,45 % і розподілялася таким чином: 8,55 % – частка роботодавця; 6,90 % – частка працівника¹⁰. На першому рівні пенсійної системи **Німеччини** (Gesetzliche Rentenversicherung), яка має розподільчий (солідарний) характер, розмір пенсійного забезпечення, як і в Україні, залежить від трудового стажу та рівня заробітної плати. Щомісячний соціальний внесок для кожного працівника становить 18,6 %. Роботодавець і працівник сплачують відповідно по 9,3 % від чистого доходу, враховуючи граничний розмір внесків¹¹.

Висновки

Аналіз проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав працівників на зарахування до страхового стажу періодів роботи, за які з вини роботодавця не сплачено єдиний внесок» (реєстр. № 15319 від 11.06.2026) свідчить про необхідність визначення джерел фінансування для реалізації пропонованих змін, оскільки ними

⁹ Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text>

¹⁰ Retraite : quelle cotisation en 2026 ? URL: <https://www.legalstart.fr/fiches-pratiques/gestion-paie/retraite-cotisation/> ; Retraite : les taux des cotisations des salariés. URL: <https://www.toutsurmesfinances.com/retraite/retraite-les-taux-des-cotisations-des-salaries.html>

¹¹ Renten-beitrag 2026. Wie viel Rente muss ich 2026 ein-zahlen? URL: <https://www.allianz.de/vorsorge/rente/beitrag/> ; Порівняння пенсійних систем України та Німеччини: загальна структура. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/porivnyannya-pensiynykh-system-ukrayiny-ta-nimechchyny-zahalna>

передбачаються додаткові витрати Пенсійного фонду України і, як наслідок, збільшення видатків державного бюджету.

*Дослідницька служба
Верховної ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*